

SHËNIME

- ¹ Dokumenti “Parashikimi Ekonomik Botëror, kriza dhe rimëkëmbja”, prill 2009.
- ² Një përshkrim i detajuar i veprimeve të Bankës së Shqipërisë jepet në seksionin 4.1.2 “Operacionet e tregut të hapur gjatë vitit 2008” dhe në hapësirën informuese 5 “Instrumentet e tregut të hapur (të politikës monetare)”.
- ³ Këtu përfshihen bankat, institucionet financiare jobanka, shoqëritë e kursim-kreditit, shoqëritë e sigurimit dhe fondet suplementare private të pensionit.
- ⁴ 1,072.60 miliardë lekë, sipas vlerësimit të FMN.
- ⁵ Përfshirë interesat e përllogaritur.
- ⁶ Sipas raportit të Kombeve të Bashkuara mbi ekonominë globale, norma vjetore e rënies së çmimit të shtëpive ka arritur në 17% gjatë vitit 2008, ndërkohë që norma e mosshlyerjes së kredive hipotekare është rritur ndjeshëm, aq sa rreth 40% e kredive hipotekore sub-prime të akorduara në 2006-ën, rezultoni si kredi të këqija në gjysmën e dytë të 2008-ës.
- ⁷ Shiko hapësirë informuese 2.
- ⁸ Matur si ndryshim në përqindje e PBB-së në tremujorë krahasuar me të njëjtin tremujor të vitit paraardhës.
- ⁹ Norma vjetore e rritjes së fitimeve për aksion për firmat jofinanciare të listuara në indeksin EURO STOXX të Dow Jones ka rënë nga 10% në qershor të vitit 2008, në -3% në nëntor 2008.
- ¹⁰ Shiko hapësirë informuese 2.
- ¹¹ Shiko hapësirë informuese 2.
- ¹² CDS (credit default swaps) – është një kontratë derivative kredie mes dy palëve, ku blerësi i bën pagesa periodike shitësit dhe në rast se instrumenti financiar që është objekt i kontratës falimenton, shitësi detyrohet t’i paguajë blerësit një shumë të caktuar si dëmshpërblim. Këto kontrata janë një lloj sigurimi për instrumentet e kredisë.
- ¹³ ABS (Asset Backed Security) - një letër me vlerë, vlera dhe të ardhurat periodike të së cilës rrjedhin dhe kolateralizohen prej një grupi të ngjashëm aktivesh financiare për shembull, prej një grupi të ngjashëm kredisë.
- ¹⁴ CDO (Collateralized Debt Obligation) – janë një lloj i strukturuar ABS-je, vlera dhe të ardhurat periodike të së cilës rrjedhin prej një portofoli aktivesh që ofrojnë të ardhura të pandryshueshme, fikse. Këtij instrumenti i caktohen kategori të ndryshme rreziku ose transhe. Pagesat e kryegjësë dhe të interesit, realizohen mbi bazën e transheve, ku kategoria e rrezikut më të lartë ofron një normë interesi më të lartë (dhe çmim më të ulët) për të kompensuar për rrezikun më të lartë të dështimit të investimit.
- ¹⁵ Shiko hapësirë informuese 3.
- ¹⁶ Vlerësohet që prej korrikut 2007 e deri në dhjetor 2008, rëniet në bursat botërore të kenë shkaktuar një humbje të vlerës së kompanive të listuara në bursa prej rreth 16 mijë miliardë eurosh, afërsisht 1.5 herë më shumë se prodhimi i brendshëm bruto i Bashkimit Evropian.
- ¹⁷ Banka e Rregullimeve Ndërkombëtare, raporti tremujor.
- ¹⁸ Në SHBA, në vitet 2005 dhe 2006 norma e kursimit u kthye në negative (merrnin borxh), ndërkohë që ajo ishte 7 për qind e të ardhurave të disponueshme në vitin 1990. Huadhënia jocilësore për kredi hipotekare, u rrit nga 180 miliardë dollarë në vitin 2001, në 625 miliardë dollarë në vitin 2005.
- ¹⁹ Humbjet e sektorit bankar së bashku me ato të kompanive të sigurimit, për periudhën korrik 2007 – dhjetor 2008, vlerësohen rreth 1 mijë miliardë euro.
- ²⁰ Shiko hapësirë informuese 3.
- ²¹ Të dhënat për PBB-në dhe rritjen reale të saj për vitet 2001-2006 janë të INSTAT-it. Për pjesën tjetër të dhënat janë vlerësime të Ministrisë së Financave, të FMN-së dhe të dhëna të Bankës së Shqipërisë.
- ²² Tabela është ndërtuar duke u bazuar në PBB-në nominale të rishikuar.
- ²³ PBB nominale, e konvertuar me kursin mesatar të periudhës.
- ²⁴ Të dhënat e të punësuarve dhe normës së papunësisë 2008 i përkasin tremujorit të tretë, INSTAT.
- ²⁵ Borxhi qeveritar duke përfshirë borxhin e garantuar nga qeveria.
- ²⁶ TTE agregon tregues të veçantë të sektorëve kryesorë të aktivitetit ekonomik (industri, ndërtim e shërbime) si dhe të konsumatorëve. Seritë e treguesve, bazuar në informacionin e marrë nga vrojtimet e besimit të organizuara nga Banka e Shqipërisë, të cilat përdoren në ndërtimin e TTE,

janë sezonalisht të rregulluara.

²⁷ Buxhetor dhe jobuxhetor (INSTAT, Konjuktura tregues kryesorë ekonomikë korrik-shtator 2008).

²⁸ Raporti Vjetor i Bankës së Shqipërisë 2008.

²⁹ Në nëntor, Banka e Shqipërisë ndryshoi formën e ankandit për operacionet e tregut të hapur në ankande me shumë të pakufizuar (me normë interesi të fiksuar sa norma bazë e interesit) nga ato me shumë të kufizuar që ishin zbatuar deri në atë moment. Gjithashtu, në muajin dhjetor, interesi i kredisë njëditore, instrument i ofruar nga Banka e Shqipërisë, u ul me 100 pikë bazë.

³⁰ Këtu përfshihen bankat, institucionet financiare jobanka, shoqëritë e kursim-kreditit, shoqëritë e sigurimit dhe fondet suplementare private të pensionit.

³¹ 1,072.60 miliardë lekë, sipas vlerësimit të FMN.

³² Përfshirë interesat e përllogaritur.

³³ Përfshijnë transaksionet që kryejnë bankat me Bankën Qendrore (depozita, rezervë e detyruar, operacionet e tregut të hapur – marrëveshjet e riblerjes dhe ato të anasjellta të riblerjes), transaksionet me bonot e thesarit si edhe operacionet midis bankave tregtare (depozita, llogari rrjedhëse, hua etj.).

³⁴ Përveç veprimeve me Bankën Qendrore dhe me bonot e thesarit, përfshijnë edhe marrëdhëniet (huamarrjet) nga banka të huaja (faktikisht, me grupin bankar të cilit i përkasin).

³⁵ Përfshin llogarinë e kapitalit (kapitali i aksionerëve, fitimi/humbja e mbartur, fitimi/humbja e vitit), të rezervave (të përgjithshme, specifike), të rivlerësimit etj..

³⁶ Përfshihen llogari marrëdhëniesh, llogaritë pezull dhe të pozicionit.

³⁷ Është llogaritur mesatarja e ponderuar e shpërndarjes së aktiveve, sipas kategorive të raportuara të maturimit. Për çdo interval është marrë "apriori", një vlerë pranë mesit të tij. Konkretisht, për intervalin që përfshin aktivet me maturim të mbetur "0-10 ditë", kohëzgjatja mesatare është marrë 5 ditë, për atë "10 ditë deri në 1 muaj" kohëzgjatja mesatare është marrë 20 ditë; për atë "1-3 muaj" kohëzgjatja mesatare është marrë 2 muaj; për atë "3-6 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 4.5 muaj; për intervalin "6-9 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 7.5 muaj; për intervalin "9-12 muaj" kohëzgjatja mesatare është marrë 10.5 muaj; për intervalin "1-5 vite", kohëzgjatja mesatare është marrë 36 muaj; për intervalin "mbi 5 vite", kohëzgjatja mesatare është marrë 10 vite ose 120 muaj (duke qenë se pjesa më e madhe në këtë segment përfaqësohet nga kreditë hipotekare me maturim fillestar 15 vite.).

³⁸ Është llogaritur mesatarja e ponderuar e shpërndarjes së pasiveve, sipas kategorive të raportuara të maturimit. Për çdo interval është marrë "apriori", një vlerë pranë mesit të tij. Konkretisht, për intervalin që përfshin pasivet "0-10 ditë" kohëzgjatja mesatare është marrë 5 ditë; për atë "10 ditë-1 muaj" kohëzgjatja mesatare është marrë 20 ditë; për atë "1-3 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 2 muaj; për atë "3-6 muaj" kohëzgjatja mesatare është marrë 4.5 muaj; për atë "6-9 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 7.5 muaj; për intervalin "9-12 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 10.5 muaj; për intervalin "1-5 vite", kohëzgjatja mesatare është marrë 36 muaj; për intervalin "mbi 5 vite", kohëzgjatja mesatare është marrë 6 vite ose 72 muaj.

³⁹ Është llogaritur mesatarja e ponderuar e shpërndarjes së depozitave, sipas kategorive të raportuara të maturimit. Për çdo interval është marrë "apriori", një vlerë pranë mesit të tij. Konkretisht, për intervalin që përfshin depozitat "deri në 1 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 0.5 muaj; për atë "1-3 muaj" kohëzgjatja mesatare është marrë 2 muaj; për atë "3-6 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 4.5 muaj; për intervalin "6-12 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 9 muaj; për intervalin "1-5 vite", kohëzgjatja mesatare është marrë 36 muaj; për intervalin "mbi 5 vite", kohëzgjatja mesatare është marrë 6 vite ose 72 muaj.

⁴⁰ Është llogaritur mesatarja e ponderuar e shpërndarjes së kredisë, sipas kategorive të raportuara të maturimit. Për çdo interval është marrë "apriori", një vlerë pranë mesit të tij. Konkretisht, për intervalin që përfshin kreditë "deri në 1 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 0.5 muaj; për atë "1-3 muaj" kohëzgjatja mesatare është marrë 2 muaj; për atë "3-6 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 4.5 muaj; për intervalin "6-12 muaj", kohëzgjatja mesatare është marrë 9 muaj; për intervalin "1-5 vite", kohëzgjatja mesatare është marrë 36 muaj; për intervalin "mbi 5 vite" kohëzgjatja mesatare është marrë 10 vite ose 120 muaj (duke qenë se pjesa më e madhe në këtë segment përfaqësohet nga kreditë hipotekare me maturim fillestar 15 vite).

⁴¹ E matur që prej muajit mars 2006.

⁴² Llogaritja e kontributit është në bazë vjetore.

⁴³ Përfaqësojnë investime në depozita, në letra me vlerë etj., të cilat u ulën për shkak të nevojës

për të përballuar kërkesat më të larta për likuiditet, në tremujorin e fundit të vitit.

⁴⁴ Normalisht, vlera e aktiveve me rrezik, duhet të jetë më e lartë se vlera e kredisë (pasi e përfshin këtë të fundit) dhe për këtë arsye, pesha e aktiveve me rrezik në totalin e aktiveve duhet të jetë më e lartë. Ndryshimi i kuadrit rregullativ mbikëqyrës për degët e bankave të huaja, ka shmangur nga detyrimi për raportim vlerën e aktiveve me rrezik, por ka ruajtur raportimin e vlerës së portofolit të kredisë, i cili vijon të raportohet dhe të përfshihet në llogaritjen e treguesve.

⁴⁵ Sipas vlerësimit të FMN-së, vlera e PBB-së për vitin 2008 llogaritet 1.072 miliardë lekë.

⁴⁶ Llogaritet nëpërmjet raportit “kredi me probleme në valutë (ku të ardhurat e kredimarrësve janë në valutë)/tepricës së kredisë në valutë në total (ku të ardhurat e kredimarrësve janë në valutë)”.

⁴⁷ Llogaritet nëpërmjet raportit “kredi me probleme në valutë (ku të ardhurat e kredimarrësve janë në lekë)/tepricës së kredisë në valutë në total (të ardhurat e kredimarrësve janë në lekë)”.

⁴⁸ Pavarësisht nga kjo, për arsye sigurie Departamenti i Mbikëqyrjes iu ka kërkuar bankave paraprakisht të rrisin kapitalin dhe të monitorojnë me kujdes zhvillimet në veprimtarinë kredituese. Aksionerët e bankave që kanë qenë subjekt i kërkesës, i janë përgjigjur menjëherë kërkesës për rritje kapitali, duke e realizuar atë pa probleme.

⁴⁹ Duke përfshirë edhe provigjonet për investimet jashtë vendit (kreditë e dhëna nga degët e huaja të bankave të vendit), fondi rezervë arrin në 12.6 miliardë lekë.

⁵⁰ Në formën e pasurive të patundshme, të letrave me vlerë, të kolateraleve të tjera si: depozita, automjete, makineri dhe pajisje etj..

⁵¹ Kur u referohemi treguesve RoE dhe RoA, bëhet fjalë gjithnjë për tregues me bazë vjetore.

⁵² Niveli minimal për këtë tregues i kërkuar nga kuadri rregullativ i mbikëqyrjes, është 12 për qind.

⁵³ Burimi: Vlera e PBB-së marrë nga “Country Report IMF – October 2008”.

⁵⁴ Në rubrikën “shlyerje për sistemet e klerimit neto” përfshihen transaksionet për shlyerje neto, të rezultateve nga sistemet e klerimit, si: klerimi i pagesave me vlerë të vogël në sistemin AECH, klerimi i çeqeve bankare dhe personale në lekë, shlyerjet neto për letrat me vlerë të qeverisë dhe shlyerjet neto të rezultateve të pagesave në lekë, me karta krediti, për të cilat Banka e Shqipërisë luan rolin e agjentit shlyerës.

⁵⁵ Procedurat për akordimin e kredive brenda ditës janë mjaft të thjeshta dhe lëvrimi i fondeve bëhet brenda orës 10.00 të ditës së punës, në vijim të kërkesës së vetë bankës.

⁵⁶ Pagesat e kleruara në sistemin AECH, procesohen në dy seksione (seksioni I - 09.00 deri në 11.00; dhe seksioni II - 12.00 deri në 14.30) gjatë ditës së punës dhe, në përfundim të secilit seksion, shlyhen për rezultat neto në sistemin AIPS.

⁵⁷ INSTAT – Numri i popullsisë, Janar 2008.

